

شهادت در ادیان ابراهیمی

اگر نگاهی گذرا به تاریخ بیفکنیم با مواردی باورناپذیر از ایثار یا شهادت مواجه می‌شویم.

اگر نگاه، گذرا به تاریخ بیفکنیم با موارد، باورناپذیر از ایثار، با شهادت مواجه می‌شویم. این ایثار و ازخودگذشتگی در میان اقوام و ملل مختلف و در میان ادیان و مذاهب گوناگون وجود دارد. در میان این مردم افرادی بوده اند که به واسطه ایثار و شهادت خود که اغلب جنبه های مختلف مذهبی، سیاسی و اجتماعی داشته سهم بسزایی در تاریخ داشته اند و گاه چنین پیش آمده که این افراد تاریخ را نیز تغییر داده اند. این افراد با ایثار خود با ارزش ترین ودیعه الهی یعنی جان خویش را به درگاه حق تعالی تقدیم کرده اند و این امر اثر قابل توجهی بر اشخاص جامعه گذاشته و آنها را مسئول و هدفمند کرده است. از این روست که مقام این افراد ایثارگر از علما و دانشمندان نیز برتر است.

از این رو در تمام ادیان ابراهیمی به شهید و شهادت پرداخته شده است. اگر بخواهیم مفهوم شهادت را در ادیان ابراهیمی بررسی کنیم به ترتیب تاریخی ابتدا باید از دین یهود سخن بگوییم. در سنت و کتب این دین کلمه شهید و شهادت وجود ندارد، اما با نگاهی به تاریخ این دین به مردمی برمی‌خوریم که بی هیچ دلیلی کشته شده اند و کتاب مقدس یاد و خاطره آنها را گرامی داشته است. از این نمونه می‌توان به کشته شدن بنی اسرائیل به دست مصریان، آشوریان و رومیان اشاره کرد.

این در حالی است که در تاریخ مسیحیت کلمه خاصی به شهید اطلاق شده که از لحاظ بار معنایی همانند معنای شهید در زبان عربی است. به این معنا که کلمه شهید در هر دو زبان عربی و انگلیسی به معنای گواه است. با مطالعه تاریخ مسیحیت شاهد آن هستیم که بسیاری از مسیحیان جان خود را بر سر عقاید خود فدا کرده اند. بسیاری از کسانی که در راه مسیحیت شهید شده اند، کسانی بوده اند که قصد داشتند این دین را در میان ملل مختلف اشاعه دهند و در موارد دیگر شهادت بر اثر مخالفت شدید حاکمان کشورها با جمعیت نومسیحی بوده است. ازجمله اشخاصی که در صدر مسیحیت شهید شده اند می‌توان به سنت استفان اشاره کرد. استفان قدیس از نخستین شهیدان در بین پیروان مسیحیت است و دروازه ای نیز در اورشلیم به نام او به یادگار مانده است. ژاندارک نیز یکی دیگر از شهیدانی است که جان خود را بر سر ایمان خود گذاشت. او دختر جوانی بود که با وجود شکنجه های بسیار همچنان بر سر اعتقاد خود باقی ماند.

از طرفی در نزد مسیحیان شهادت فقط به معنای کشته شدن در راه دین نیست بلکه معنای دیگری نیز دارد و آن رنج بردن است. از این رو رنج بردن و آزار دیدن در راه دین بسیار ارزشمند است و در جایگاه شهادت محسوب می‌شود.

اسلام از دیگر ادیان توحیدی است که مفهوم شهید و شهادت نزد این دین معنایی خاص دارد. شهید کلمه ای عربی است که از ریشه «شَهَدَ» گرفته شده و به معنای شاهد و حاضر بودن و گواهی دادن است. در سنت و دین اسلامی شهید کسی است که در راه خداوند و اشاعه اسلام و دفاع از مرزهای اسلامی می‌جنگد. در فقه اسلامی نیز در مورد شهید آمده است هنگامی که فردی در میدان جنگ و قبل از اتمام آن در کنار پیامبر و ائمه معصومین جنگیده باشد و کشته شود به شهادت رسیده است. شهادت در دین اسلام آنچنان مقام رفیعی دارد که نه تنها در قرآن آیات زیادی درباره شهدا وجود دارد که روایات و احادیث بسیاری نیز در این مورد به چشم می‌خورد. از آن جمله از پیامبر(ص) روایت شده است: «اگر کسی در راه تحصیل علم از دنیا برود، شهید مرده است.» و در حدیثی دیگر آمده است: «آن کس که عاشق شود، کتمان کند و عفاف بورزد و بمیرد، شهید مرده است.» در واقع مقام شهید و عاشق حقیقی در یک سطح آورده شده است.

دین اسلام ازجمله ادیانی است که با وجود موانع بسیاری که بر سر راه آن وجود داشته، در مناطق بسیاری رواج یافته است. پس از آن که مسلمانان بر عربستان مستولی شدند، اعراب تصمیم گرفتند اسلام را در دیگر کشورها اشاعه دهند. از این رو آنها پس از دستیابی به کشورهای همجوار تا اسپانیا پیشروی کردند. افرادی که در این جنگ ها حضور داشتند، جان خود را بر سر این راه گذاشتند. از همان صدر اسلام افراد ایثارگری بودند که صرفا در راه توسعه اسلام به چیزی جز شهادت نمی‌اندیشیدند. آنها برای فراگیر شدن اسلام، راه پیامبر و فرزندان و یاران ایشان را در پیش گرفتند و بزرگان دین همچون سالار شهیدان و عموی پیامبر را الگوی خود محسوب می‌کردند. از این رو آنها در رفتار خود ازجمله رسیدن به مقام والای شهادت به آنها تأسی می‌جستند.

بنابراین می‌توان چنین گفت که همه کسانی که در ادیان مختلف به شهادت رسیده اند، شهیدانی حقیقی بوده اند که به علت داشتن هدفی والا یا عشق به میهن و حتی عشق به پیامبر و خداوند به مقام شهادت رسیده اند. آنها به صورت آگاهانه و به اختیار خود راهی را برگزیدند که راه انبیاست. آنها راه امام حسین(ع) و یاران با وفای ایشان را انتخاب کردند. پس در تمام ادیان ابراهیمی هدفی مقدس برای امر شهادت وجود داشته و آن اعتقاد به خداوندی است که در میان ادیان یکی است. شاید نام خداوند در میان ادیان ابراهیمی مختلف باشد، اما یک معنا برای این نام وجود دارد و این نام به این معناست که او خداوند حی ای است که معتقدان به خاطر اعتقاد به او شهادت و ایثار را به زندگانی فانی این دنیا ترجیح می‌دهند. پس شهادت کلمه ای خاص است که در ادیان ابراهیمی از یک معنای خاص برخوردار است و آن ایثار و ازخودگذشتگی به منظور رسیدن به هدفی معین است.

